

Andrej Makuc

Vloge pljunkov v bivanjskih položajih minulega in novega stoletja

Zgodilo se je, da je – najbrž – dijak (ne, ne na gnilem zahodu, tudi ne v sosednji šoli) svoj obup, gnev, sovraštvo (?) skanaliziral v masten rumeno-zeleno-rjav kompakten hrkelj in ga po zraku poslal na vetrobransko steklo (lahko tudi da mojega) avtomobila. Ogabno. In po premisleku, po pogledu s časovne distance – kako človeško. Kljub temu nisem mogel nikoli z nenervoznim želodcem razmišljati o tem, kaj se je dogajalo z brisalcem, tekočino, pljunkom in stekleno površino med odstranjevanjem nemarnosti, vem samo, da bi osebno (sem?) šipo ocedil miže. Tudi mi ni na kraj pameti padlo, da bi zastavil razredni lov na lastnika ognjoka, sem se pa odločil, da bom z maturanti predelal umetelnost gradnje šolskega eseja na osnovi razpisane teme *Vloge pljunkov v bivanjskih položajih minulega in novega stoletja*.

V skladu s priporočenimi fazami gradnje šolskega eseja sem svoje bodoče maturante zadolžil, da so se najprej lotili vstopnega razmisleka.

Vsako razpredanje o esejskem besedilu se praviloma zastavi s triado snov, tema, motiv(i). Njihova hierarhičnost temelji na vsebinski obsežnosti: zajema prostor od najbolj splošnega do konkretnega. Opredelitev oziroma pomensko razlago zapisanih izhodiščnih terminov je za vsakdanjo rabo mogoče najti v *Slovarju slovenskega knjižnega jezika, SSKJ*. V slovarju pomensko razloženo zgornje strokovno besedje, ki šele omogoča vstop v razgovorjanje in poznejšo gradnjo besedila, je definirano in ilustrira rabo po dogovorjenem ključu. Do tu praviloma tudi seže dijaška, to je srednješolska poučenost (tistih, ki so zavezani maturitetnemu eseju), potem se vzpostavi metoda (oblika načrtnega, premišljenega dejanja, ravnanja ali mišljenja za doseg kakega cilja). Najprej postavitev teze (trditve, ki jo je treba dokazati), argumentacija (utemeljitev, dokazovanje neke trditve), sinteza (sestavitev, združitve bistvenega v novo celoto). Vse seveda na čim bolj lahkoten, igriv, luciden način.

Dijake sem zadolžil, da iz treh slovarskih sestavkov izpišejo tisto, kar jim bo služilo za vstop v premislek, to je v esejsko tehtanje: termini so bili snov, tema in motiv.

snóv -i ž

3. *kar tvori, sestavlja predmet, vsebino govornega, pisnega obravnavanja*: izbrati primerno, zanimivo snov za spis; snov pogovora, snov za razmišljanje; imeti dovolj snovi za razpravo // *kar tvori, sestavlja predmet umetniškega oblikovanja, ustvarjanja*: pisatelj je vzel snov za dramo iz kmečkega življenja; filmska snov; roman s snovjo iz sodobnega življenja

téma -e ž

osnovni ali osrednji predmet obravnavanja ali umetniškega dela: obravnavati, spremeniti temo; aktualna, občutljiva, široka, *ekspr.* žgoča tema; glavna, okvirna tema; ljubezenska, politična, znanstvena tema; *publ.* razprava na temo človekovih političnih pravic

motív -a m (i) ž

2. *osnovna tematska prvina umetniškega dela*: motiv ni slab; v ornamentih se motiv ponavlja; kakšen motiv boš izbral za naslednje svoje delo; motiv morja, motiv iz narave; izbira motivov / baladni, nabožni, pravljичni, zimski motiv; glasbeni motiv

Po opredelitvi in razjasnitvi zgornjih temeljnih izhodišč je sledila opredelitev oziroma konkretizacija, čeprav še vedno v zelo širokem naboru. Zgostitev je bila ujeta v naslednje: snov našega esejskega proučevanja bo (zaokroženo) zadnjih sto let, tema bivanjski položaj(i) posameznika, motiv pljunek. Leksem, na katerega je bilo treba biti osredotočen, je bil hkrati tudi dobra naložba za vajo iz pravopisa, predvsem pa za reševanje nalog iz razčlembе neumetnostnega besedila (RNB): pljunek, pluti, podplutba.

Pred vstopom v obravnavo vloge pljunkov v bivanjskih položajih zadnjih sto let je bilo treba še pomensko zamejiti (ali pa razširiti) termin pljunek, posebej pa seveda tudi vse tisto, kar bi v esejskem tehtanju še znalo priti v izbor in je vredno obravnave. Nova naloga je bila zavezana podučitvi o tem, kaj o predmetu našega proučevanja pravi *SSKJ*. Dodali smo naslednje.

slína -e ž *prozorna, nekoliko sluzasta tekočina, ki jo izločajo slinavke*: v ustih se ji je nabrala slina; po bradi se mu je pocedila slina, mu je tekla slina; izpljuniti, požreti slino

pljúnek -nka m *kar se izvrže iz ust, navadno slina, sluz*: na tleh je bilo polno pljunkov; gnojen, krvav pljunek

hrkelj -klja m *izpljunek pri hrkanju*: hrkelj tuberkuloznega človeka;
hrkniti -em *dov. s kratkim, sunkovitim izdihom spraviti sluz iz grla*: hrknil je in pljunil

Iz vseh treh gesel smo za vajo iz skladnje (še ena sprotna priprava za reševanje nalog iz RNB) zložili tri povedi.

Brlizgnil je slino skozi stisnjene zobe in zoprneža poškopil po glavi in obleki.

Odhkrnil se je, potem pa mastno izpljunil: za nekaj trenutkov mu je odleglo. To je bil pljunek življenju v obraz.

Naslednja faza v nastajanju eseja je bila zbiranje gradiva. Prvo (in hkrati najbolj ceneno, čeprav v eseju nujno potrebno) gradivo je osebno doživljajsko, zato je bil sleherni med kandidati zadolžen za zapis ene svoje pljuvalne skušnje (kot aktivist, kot predmet, ki ga je dejavnost prizadela, kot priča odnosa med vršilcem glagolskega dejanja in nosilcem stanja). Naloga je v prvi vrsti služila ponovitvi načel subjektivnega v sporočanju, hkrati pa seveda utrjevanju vednosti o razmerju med aktivnim in pasivnim glagolskim načinom (spet RNB). *Repetitio est mater studiorum*.

Ker dobrega eseja ni brez bogatega zbranega materiala, ki bi znal biti koristen v fazi vrednotenja in pretresanja, posledično pa izločanja gradiva, je bila naslednja faza iskanje kakršnih koli zapisov o pljunkih. Za domačo nalogo so bodoči izobraženci večinsko pregledovali spletne strani. Izplen je bil naslednji:

Nogometni svet je obšla novica, da naj bi nogometaš Arsenalala Cesc Fabregas pljunil pomočnika trenerja Hull Cityja. Predstavljamo vam lestvico desetih najbolj znanih nogometnih pljunkov.

Casiraghi po izreku sodbe s pljunki in zmerljivkami nad sodnike. Povsem mirno je sedel in poslušal izrek sodbe, nato pa planil proti sodniku in pljunil porotnika.

V rubriki Medijski pljunki pa bomo s potrebno argumentacijo in dostojanstveno odgovarjali vsem tistim medijem in novinarjem, ki so pri svojem delu ravnali na način, iz katerega je dovolj jasno razvidno, da nas neupravičeno blatijo, šikanirajo in neupravičeno dvomijo, napačno sklepajo z namenom škodovanja ali celo hujskajo. Rubrika želi biti tudi poučna in učna ura za vse, ki jih zanima ukrivljeno medijsko pokrivanje stranke Solidarnost in oblikovanje javnega mnenja o njej.

Sočni ogabni pljunki. Ta tema je namenjena predvsem moškemu spolu. Ko s prijateljico hodiva po opravkih po Ljubljani, mnogokrat opazava, da predvsem moški sočno pljuvajo vse okoli sebe. Ti pljunki so tako nagravžni, da se raje obrneva vstran, ker nama je slabo.

Sešteto osebno, sskijevsko in spletno je že nanese nekaj gradiva, toda manjkalo je področje umetnosti. Pljunki v umetnosti!? Ali v svet lepega sploh sodi nagravžno? Seveda – kdor nikoli ne zaide s prave poti, nikoli ne bo vedel, da je bil na njej. In smo šli v lov (spet spletni, kaj pa!?) na pljunce v umetnostnih zvrsteh. Izplen ni bil kaj prida.

Pljunek v literaturi: Popljuval bom vaše grobove (Boris Vian)

Pljunek – filmski (a kot frazem): Pljuni in (jo) stisni (režija Guy Ritchie)

Nihče izmed dijakov ne enega ne drugega ni ne bral ne videl. Zdaj sem prišel na vrsto sam – ni se bilo več kam umakniti, ne v doživeto, ne v spletno. Treba je bilo *in medias res* – v literaturo samo oziroma v tisto, kar jo spremlja.

Svoje literarne, vsaj literarizirane, anekdotične bralne ali samo slišane skušnje s pljunki sem razporedil po njihovem kronološkem, zgodovinskem redu, ne po njihovem časovnem vstopanju v mojo vednost in zavest. Poimenoval jih bom po njihovih avtorjih oziroma temah.

1. Ivanov (anekdotični), 2. Borisov (porapalski), 3. Cirilov (tolmunski), 4. Varlanov (lakotni), 5. Zoranin (vzgojni).

Anekdotični

Prvo mesto pripada pljunku, ki je še znosno lahkoten, igriv, pripisati mu je mogoče celo lucidnost (bistrost, bleščečnost) ter z njo opravičiti avtorja in njegovo dejanje. Še v mojih gimnazijskih letih jo je svojemu razrednemu občinstvu skorajda dramatično priostreno pripovedoval, pravzaprav že kar odigral, karizmatični profesor, slovenist Janez Mrdavšič. Šlo je za danes najbrž že spublicirano in posledično dovolj poznano anekdoto iz Cankarjevega življenja. Ko je veliki mojster moderne stopil skozi ena izmed ljubljanskih hišnih vhodnih vrat (tokrat seveda ne v svetlo novo življenje), je menda, kot se reče, mastno pljunil na takrat imenovani hodnik, danes bi rekli pločnik. Nesrečni, nehoteni, osvobajajoči ... kakor koli že ... pljunek je priletel v pešpotni prah (smo namreč v avstroogrskem Laibachu na začetku 20. stoletja), natančneje, pristal je na trotoarju, kjer se je zavil v prah tik pred nogami dame, ki je ravno takrat tam mimo pešočila proti ... – kam? – o tem baje molči.

Z gnusom je oznamovala akterja izmečka, to je Ivana Cankarja: “Izpljunek izpljunka...”

Iskrivi, duhoviti in še kakšen dramatik je po slišanjem lahko pridvignil klobuk in kot iz topa izstrelil: “Izpljunku izpljunek...”, stopil s hišnega praga v deželni mestni prah in se namenil naprej po svoji poti.

Anekdota danes aludira na avtorjevo bliskovito odzivnost, visoko inteligentnost, zakaj zgrožen damin nastavek, pravzaprav ogorčeno vrednotno oceno, je v svoji repliki nadaljeval kot sklanjatveno paradigmo (lahko bi dodali – za 1. moško sklanjatev, shrani v arhiv RNB), dogodek pa je dandanašnji po prehodu iz zasebnega v splošno v službi enega izmed dokazov o uporabnosti znanja, gibkosti jezika, predvsem pa iskrivosti duha velikega slovenskega literarnega ustvarjalca.

Najbrž je odveč dodajati, da je Cankar s svojo duhovito paradigmo vstopil v družbeno, a da je poskus interpretacije njegovega odziva v smislu človeškega vrednotenja ali poskusa karakterizacije dame, ki je služila za iztočnico njegovi reakciji, lahko le insinucija, ki ne vzdrži resne obravnave. Takšnega pritlehnega poniževanja si ne bi dovolil niti največji (zgodovinsko preverjeno) cinik na Slovenskem: konec koncev je menda prav Cankarjeva opredelitev, da je pristaš sicer posokratovske filozofske smeri, to je cinik – človek, ki ne pozna odgovora, zato brca na vse štiri strani neba z namenom, da bi se svet krohtal. Pravzaprav smeh drugih prikriva avtorjevo šibkost, če že ne kar nemoč.

Porapalski

Pljunek sem sicer že nekajkrat uporabil kot učno sredstvo: zelo priročen je za pravopisno: plj – jotacija; pravorečno: pljunek in pljunka – izpad samoglasnika, torej moderna vokalna redukcija; semantično: frazeološko gnezdo in še kakšno šolsko razpredanje (vse v dosje RNB). Porapalski pljunek pa odpira tudi še drugačne možnosti uporabe: nisem ga izrabil v imenu mržnje, čeprav je bil prav ta porapalski pljunek v resnici iz nje spočet; moj cilj je bil v službi prebujanja narodnostne samozavesti in človeškega spoštovanja. Namreč – eden izmed maturitetnih “esejskih” sklopov je zajemal tudi novelo slovenskega zamejskega pisatelja Borisa Pahorja. Oznako zamejski bi najraje izpustil, saj je znotraj domen umetnosti odvečna (pokojni Janko Messner se je ob njej vedno krohtal, češ, če smo mi zamejci, ste vi, na oni strani meje – omejci, torej oni na senčni strani Alp zamejeni, na sončni pa omejeni), toda v tej zgodbi mi pride štoriga o meji, ki jih Evropa v svoji zgodovini vedno znova zarisuje, še kako prav. Hkrati s plebiscitom na severu se je leta 1920 zgodil tudi

Rapallo (načina sta bila različna, namen enak: pridobitev ozemlja z ljudmi vred, to je širjenje svojega ozemeljskega prostora).

Izhodišče ene izmed esejsko pripravljanih šolskih ur je bilo: Italija je v zgodovini vedno znova doživljala usodo dunajskega zrezka – namreč, bolj ko ga tepeš, večji je. Takšno geografsko rast je doživela tudi po prvi svetovni vojni: najprej je do leta 1915 preračunavala, potem leta 1917 po Čudežu pri Kobaridu bežala do Piave, a leta 1920 je v Rapallu izstavila račun – prilastila si je lep kos Slovenije (tu bom zaradi osmišljanja pljunka, zastavljenega v izhodišču tega premišljanja, o prilaščenih Istri, Dalmaciji in jadranskih otokih molčal).

Fašizem se je namenil narediti okupirano deželo Primorsko italijansko. Na vse načine si je prizadeval odpraviti najbolj evidenten dokaz o obstoju nekega naroda – to je jezik. Slovenski. Izbrisati ga. Prepovedoval je njegovo rabo v vsem javnem življenju: to je na ulici, v pogovoru z Bogom in v šoli. To zadnje je najmočnejše orožje, zakaj na ulici se lahko molči, z Bogom se lahko pogovoriš šepetaje, otroku zapovedati molk ali šepet pa ... Ne gre. Lahko pa mu s pretnjo kazni prepoveš uporabo materinščine in mu dovoliš smejeti se, vriskati in peti le še v jeziku novega gospodarja. Če tega ne zna, ne more, ali – bog ne daj – noče, potem ... se zgodi Pahorjeva skušnja.

In zdaj v srčiko Pahorjeve strašne storije. Namenoma jo imenujem tako, zakaj sopomenka za storijo je neresnična zgodba, izmišljotina. Tako grozna je, ta pisateljeva skušnja, da spominja na Krvavo bajko Desanke Maksimović – tudi ta je resnična, a vedno znova najprej dojeta kot neresnična zgodba, izmišljotina, kar je preimenovanje za bajko.

Na porapalsko prisvojenem kosu slovenskega sveta so pri pouku v razredu otročki, ki italijansko ne znajo, nastavljeni učitelj pa ne zna njihove materinščine, ne govori slovensko. Sicer pa je raba slovenščine strogo prepovedana. Ena izmed deklic se spozabi in spregovori z jezikom svojega doma, učitelj pa je preblizu, da je ne bi slišal. In jo za prekršek kaznuje. Ne s klofuto, ne z brco v rit ... Menda si ja ne bo v službi zgodovinsko izvoljnega naroda mazal dlani ali čevlja z dotikanjem skurnega slovenskega otročaja. Samo ponižanje je naročil. Vzgojno. Za vzgled in v poduk. In dekletovi sošolci – otročki še – se mu ne upajo oporekati. Kaj šele upreti se. Storiijo, kot jim je ukazano.

Dekletce mora stopiti k podboju pred na stežaj odprta vrata, ki vodijo iz razreda, in odpreti usta. Njeni sošolci pa so ustrahovani prisiljeni opraviti enega najstrašnejših mimohodov: stopiti je treba mimo sošolke in ji pljuniti v odprta usta, ker se je spozabila in spregovorila v materinščini. Slovensko.

Od tu naprej zgodbe ni šlo več nadaljevati. Zagrnil jo je molk. In srd. In tako vedno znova. Tudi leta 2014.

Ta groza se mi vedno znova razdrasa (uporabljam Levstikovo besedo) z ugotovitvijo, da strašnejšega pljunca na svojo podobo Italijani ne bodo zmogli. In jih tudi ne more očediti niti dejstvo, da je bil učitelj na začasnem delu v službi potujčevanja morebiti Kalabrijec, Sicilijanec ali Benečan. Svojo človeško pokončno držo bi lahko obdržal samo kot gluhomem: če je že bil slovensko nem, bi moral biti tudi idiomsko gluh.

Tolmunski

Z najlepšim literarnim pljunkom sem se srečal *V gaju* Cirila Kosmača. V njem pisatelj v katekizemski maniri pove, kaj je življenje. Na zagonetno vprašanje odgovori z alegorijo o pljunku.

Namreč – ob potoku Skopičniku (ali je mogoče še lepše poimenovati element vodo, ki je roditeljica vsega živega) se sredi zrelega poznopoletnega jutra znajdetata pob Ciril in sedemdesetletni Temnikar. Prišla sta vsak od druge strani neba, toda za obema je ostala sivo zelena temna sled, ki sta jo spočela, ko sta z nogami drobila srebrne bisere rose na zgodnji otavi. Srečala sta se pred enim izmed tolmunčkov, ki ga je napajal Skopičnik, in k njemu se je prišel starec odžejat. Ko si je z mrzlo skopičnico ohladil telo, je sedel na kamen in v usta potisnil pest tobaka. Pomlel ga je s čeljustmi, potem pa nacejeno slino izpljunil v tolmun. In ostrmel, ko je opazoval mir na vodni površini.

Pozval je poba, naj tudi on pljune. Ko je ta spustil slino na tolmunovo gladino, se je pljunek na njej razkropil in izginil. Stari je kot v razodetju zadovoljno prikimal. Potem je na mirico še enkrat pljunil tudi sam. Njegova slina se je razlila po gladini in na vodi se je prikazala cela mavrica: modra, zelena, rumena in rdečkasta.

In je modrec razdrasal skrivnost. Pobova usta so še sladka, njegova slina še nedolžna, zato je na gladini ni videti, Temnikarjeva usta pa so se v preživelih letih nalezla trpkega in grenkega, zato je njegov pljunek na gladini vseh barv. A naj se sliši še tako čudno, življenje je vendarle lepo, četudi se ves svoj vek vari in zori iz grenkobe.

Prav iz grenkobe se nam tu pa tam zasladi življenje. Vse lepo zraste iz grdega. Tudi nam grdo med potjo k lepemu o slednjem pove več, kot če bi stopali k njej – lepoti – skozi alamutske rajske vrtove.

Lakotni

V življenju nisem bil nikoli lačen, pravzaprav bi bilo ustrezneje zapisati – prelakan. Zato pa sem o lakoti prebral kar nekaj knjig. Najstrašnejše

so bile tiste iz nacističnih kacetlagerjev in one iz daljnih carskih ter komunističnih gulagov. Dograjevale so jih popisane podobe z rabskimi fašističnimi taborišči, Mušičev dachauski cikel *Nismo poslednji* ali fotografski afriški mimezisi, z vrha katerih se razgleduje *Sudanese child being stalked by a vulture* iz leta 1993 avtorja Kevina Carterja.

Takšna srečanja z gladom iz varnega zavetja so me vedno znova vračala v najzgodnejše otroštvo, kjer je držalo kot brezprizivno babičino zaukazano reklo: "Če pade kruhek ti na tla, poberi in poljubi ga!"

In smo otroci in odrasli to dosledno spoštovali, če se je zgodila nerodnost take sorte. Pobirali smo s tal tudi drobtine in jih nosili v usta. Pri tem nas ni gonila lakota, ampak beseda. Je naročeno ostalo v meni živo do danes – ne samo kot odmev nečesa iz davnine, ampak kot praksa: če mi pade kruh na domača tla, ga dosledno poberem in ... Če sem sam, ga koj pojem, če so za mizo drugi, se sklonim, ga v mislih poljubim in pomlaskam takrat, ko me ne morejo več videti. Še vedno ne vem, koga se takrat ženiram za svojo in našo mizo, s katere kdaj kaj tudi delim, a tako pač je.

Vendar za babičinim pregovornim stavkom ni bilo nikakršne prisile, tudi ne skustvenih in vzgojnih litanij, pa bi imela kaj povedati, zakaj vsa vojna leta je skupaj s štirimi otroki in možem dobesedno prelakala v izgnanstvu. Edino, kar je po vojni ostalo iz teh časov za spomin in v opomin, je bila njena skorajda biblična izjava: "Hvala Bogu, siti smo."

Moje zadnje literarno srečanje z lakoto je bilo med branjem *Kolimskih zgodb* Varlana Šalamova, pravzaprav po prebranih strahotah in razčlovečenjih. Po s knjigo sproženih razpravah o holokavstih in institucionalnih represijah. Namreč – šlo je za preverjanje trditev, da človek največja grozodejstva lahko preživi samo tako, da se odpove človečnosti in postane zver. In za ugotavljanje, do kod sme človeštvo v zvestobi še tako sveti ideji.

Med branjem o strahotah, ki jih je sposoben ponuditi in zagotoviti drugemu samo človek, sem prilistal do prizora, ko se mi je zdelo, da čez ta rob ni mogoče. Namreč. Šalamov piše o tem, da so bile gulaške muke tako strašne, da ni bilo malo zaprtih, ki so iz obupa in v hkratni brljivi veri v poslednjo bilko na odrešitev iz mrzlega pekla pobirali pljunke jetičnih gulagašev in jih na skrivaj požirali z namenom, da bi se okužili in tako vsaj v srečanju s poslednjim ubežali blaznosti, v katero so bili uklenjeni.

V Sovjetski zvezi so bili zapriseženi komunisti (še na svobodi) prepričani, da v deželi lakote ni. Ko je prišlek z zahoda v razgovoru z aparatčiki, ki so bili siti, hotel to njihovo slepo vero ovreči z literarnimi citatnimi protidokazi, mu seveda ni uspelo: pričevalce in popisovalce

grozot so pravoverni razglašali za ideološke nasprotnike raja na zemlji in notorične sovražnike ljudstva. Potem je na železniški postaji, kjer se je gnetlo čakajočih potnikov, sogovorniku, svečeniku komunistične vere v odrešitev človeštva v enakosti, resnico o lakoti ponudil iz prve roke.

V čakalnici, kjer sta razpredala o pravzaprav sanjarijah in prepričanju, da je v prvi deželi proletariata vsega dovolj, se je odkrehnil in spustil pljunek v pločevinasti pljuvalnik. Potem je vzel iz torbe kos kruha in ga vrgel v higienski zbiralnik človeške sluzi. In ni bilo treba dolgo čakati, da se je tam znašel nesrečnik, ga potegnil iz posode, obrisal in pojedel.

S tem se sanjarije o najboljšem izmed pravičnih družbenih sistemov niso končale. Daleč od tega. Rečena je bila samo resnica o sanjah.

Vzgojni

Azijci (za moje vedenje pa še posebej Kitajci) so obsedeni s tradicionalno medicino, kar pravzaprav še najbolj pomeni s tradicionalnim odnosom do telesa in njegovega temelja – zdravja. Temu pripada tudi vzhodnjaško ljudsko zdravilstvo, priča česar je tudi ena izmed nešteti, za zahodnjaška ušesa in pamet še komaj verjetnih zgodb, ki jo v avtobiografiji *Zadnji Maov plesalec* posreduje Li Cunxian. Namreč – ko si je kot otrok pridelal grozno rano na roki, so mu jo doma zacelili tako rekoč brez opazne zarastline tako, da mu je mama ureznino takoj in neočiščeno premazala z na dvorišču najdenim kurjekom. Ne spominjam se več, ali je bil še svež ali se je že kak dan sušil pod nebom. Ob vsem tem gre predvsem za metodo – in o resničnosti zapisanega pri baletniku, ki je po prebegu na zahod postal prvi plesalec houstonskega baleta in osvojil Ameriko ter posledično ves svet, pač ne gre dvomiti.

Azijci so tudi zapriseženo prepričani, da so gnezdo, kjer se valijo številne bolezni, človeška pljuča. Zato ne preseneča, da vsako jutro poskrbijo za to, da te magacine kot potencialne valilnice poznejših obolenj natančno očedijo vsega, kar se je v urah mirovanja naselilo v grlo, traheje, sapnice, bronhije, pljučne vršičke.

Ko sem prenočeval v Lhasa Guest House sredi katmandujskega kvarta Thamel, me je vsako jutro navsezgodaj dosledno prebudilo izkašljevanje, hrkanje, davljenje, pljuvanje ... Vzhodnjaki so opravljali obvezno jutranjo čiščo. Glasno, dolgo, s sveto doslednostjo in vdanostjo.

K tej pravzaprav neprijetni temi očiščevanja sem se vrnil, pravzaprav me je čez leta vrnila Delova dopisnica s Kitajske Zorana Baković, ko je eno svojih besedil zastavila z zastranitvijo (kar je njena posebna odlika) z navidezno lahkotnostjo o drobcu iz vsakdanjika najštevilčnejše države

sveta. Zaščitne gaze na ustih in pekinški smog. Vstopanje v besedilo je kmalu nadomestila s presedanjem na najmnogičnejše (še vedno?) kitajsko prevozno sredstvo – kolo. Šele ko z avtorico časopisnega besedila prekolesarimo nekaj brezskrbnih kilometrov po zmesi pekinškega prahu, dima in izpušnih plinov, nas Bakovičeva najprej postavi v stik z nedolžno iztočnico, da so kitajske oblasti izdale odlok, ki zapoveduje, da je kolesarjem prepovedano pljuvati po cesti. Vsi, ki kdaj sedemo na kolo, vemo, kako je s slino in pljunki, ko se telo ogreje, in nič drugače seveda tudi ni s prislovično skromnimi Kitajci. Problem je bil seveda v tem, da je bil vsak od organov oblasti registriran kolesarski pljunek z odredbo sankcioniran z visoko denarno kaznijo.

Uradniki odloke seveda izpišejo z neznosno lahkostjo, ciljnemu občinstvu (državljanom) pa ti pogosto povzročijo več škode kot koristi. Saj denar vendar ne leži na cesti, če pa že, ga tudi tako pobranega nikomur ne diši premeščati v državno blagajno. Ker pa so državljani vedno drugje kot država, predvsem pa pametnejši od njenih odlokov, so si tudi kitajski kolesarji na svojih poteh do služb, polj ali skrivnih ljubezenskih gnezd omišljali posebne miljnike, to je mesta, kamor so se odločili iz pljuč skupinsko izmetavati vse, kar ne sodi v ta prepotrebni del človeškega bivalnega stroja. Kot v človeškem življenju ne gre brez odtočene scalnine in iztrebljenega blata, tudi ne gre brez pljuvanja. Po logiki stvari bi bilo treba problem kolesarskih pljunkov reševati na način javnih stranišč. Ker država ni organizirala obcestnih pljuvalnikov, so za odlaganje pljunkov določena mesta odbrali uporabniki sami. Konec koncev je logično, da vsega, kar se scmari v nas, pa tudi ne moremo požreti.

Če bi hotela država opraviti s kršilci odloka, bi morala ob vsakem milniku postaviti uradno osebo, ki bi globila prekrškarje s pobiranjem pljuvalnine, a je vprašanje, kako bi bilo v nabrani gmoti mogoče zanesljivo dokazovati zvezo med povzročiteljem glagolskega dejanja in predmetom, ki je prizadel državo, torej med pljuvalcem in izvrženim hrkljem.

Pogled na katerega koli izmed takšnih od ljudstva izbranih (ali določenih) pljuvalnikov je bil menda ogaben. Po obcestnem drevesu, ki je postal zbiralnik državne pokorščine, se je vlekle, cedilo, gomazelo ... Tam nabrani material je bil vseh barv in zelo različnih viskoznih, to je pretakalnih kvalit.

Nisem več prepričan, ali je besedilo Zorane Baković nastalo še pred pekinškimi olimpijskimi igrami, ko se je želela Kitajska svetu za vsako ceno prikazati v svoji najboljši izdaji, tudi v higieničnem maksimumu, prepričan pa sem, da je štorija o prepovedi pljuvanja pokazala, kako se piše državi, ko se ljudstvo odzove s pokorščino, četudi pljuvalno.

Sinteza in zaključek

Let pljuncev je v zadnjih sto letih izrisal imeniten izpovedni lok. Od Cankarjevga anekdotičnega, Pahorjevega porapalskega, Kosmačevega tolmunskega, Šarlamovega lakotnega in Bakovičinega vzgojnega do nogometnega, sodnijskega, medijskega in mestnega. Iz usodnih, to je pljunkov s težo, do onih, ki so spočeti iz neznosne lahкости bivanja. Od onih, za katerimi stojijo konkretni zapisovalci, do današnjih spletnih, ki dajejo zavetje anonimnim, prikritim, tudi potuhnjenim sporočevalcem.

V resnici pa pljunki govorijo o nas: skoraj že z obema nogama stojimo v *mainstreamu*, ki za merilo stvari (našega moralnega in etičnega zdravja) vedno pogosteje uporablja le še metodo kandidiaze. A to suponira že nov esej. A tako najbrž je: pravi esej je pretehtavanje nikoli izmerjene zgodbe.